

УДК 336.221

Синчак В. П.,*доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, фінансів та кредиту Хмельницького університету управління та права*

МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

У статті розглянуто особливості формування місцевого оподаткування в Україні. Обґрунтовано деякі підходи до запровадження місцевих податків і зборів у перспективі.

Ключові слова: оподаткування, місцеві податки, місцеві збори, місцевий бюджет.

Рассмотрены особенности формирования местного налогообложения в Украине. Обоснованы некоторые подходы к введению местных налогов и сборов в перспективе.

Ключевые слова: налогообложение, местные налоги, местные сборы, местный бюджет.

There is considered the peculiarities of formation of local taxation in Ukraine. It is grounded some approaches to the introduction of local taxes and fees in the outlook.

Key words: taxation, local taxes, local fees, local budget.

Постановка проблеми. У формуванні власних доходів місцевих бюджетів важливу роль мають виконувати місцеві податки та збори, запроваджені на відповідній території. Тому питання місцевого оподаткування, набувають особливої актуальності. Однак забезпечити територіальні громади достатніми власними фінансовими ресурсами можливо за наявності відповідних джерел, які, як очевидно з чинного їх переліку та практики запровадження місцевих податків і зборів в Україні органами місцевого самоврядування, через відсутність у населених пунктах об'єктів оподаткування, їхню незначну величину, не можуть у повній мірі сприяти здійсненню соціальних та економічних програм і вирішенню проблем, пов'язаних з необхідністю підвищення життєвого рівня населення. У цілому усе це й викликає проблему наукового характеру та потребує її комплексного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пошуки шляхів підвищення фіскальної ролі місцевого оподаткування, його ефективності та доцільності реформування стали предметом аналізу ще у працях класиків політичної економії, зокрема Джона Стюарта Мілля (1806-1873), а згодом – Альфреда Маршалла (1842-1924) і представника фінансової науки цар-

ської Росії Андрія Олексійовича Ісаєва (1851-1924) і знайшли своє продовження в наукових розвідках сучасних вітчизняних дослідників А. В. Ібатулінної, О. П. Кириленко, Кравченко В. І. В. В. Рибака, Л. Г. Маркової й В. Б. Хмельницької, Т. О. Дулік і І. З. Шукіс та інших авторів.

Завдячуючи здобуткам науковців, окремі теоретичні та прикладні аспекти їхніх розробок у площині місцевого оподаткування знайшли свою подальшу реалізацію у вітчизняному податковому законодавстві. Проте й надалі недостатньо дослідженими залишаються питання збільшення фінансових джерел за рахунок, як правило, не завжди прийнятних для платників, винайдення нових видів податків з характерною їм податковою базою, властивою майже для всіх територій, що й повинно враховуватись і братись до уваги при їх уведенні органами місцевого самоврядування. Причому, – як писав ще Дж. Ст. Міллз, – при запровадженні органом місцевої влади податків, які отримують менше гласності та мають обмеженість при обговоренні, у порівнянні з діями уряду, необхідно дотримуватись важливого принципу, який проголошує, що такі податки повинні бути завжди чіткими, тобто встановлюватись для якоїсь визначеної мети та не перевищувати витрат, дійсно необхідних для досягнення цієї мети [1, с. 236]. З цим, безумовно, не можна не погодитись. Адже з позиції платника податку вони є більш справедливі, оскільки державні послуги, які надаються за рахунок зібраних місцевих податків і зборів на відповідній території, найбільш наближені до суб'єктів оподаткування і мають найсуттєвішу ознаку зворотного зв'язку між платою та послугою. Невипадково з цього приводу Альфред Маршалл зауважував, що такі збори, за умов професійного та чесного їх використання, можуть сприяти одержанню чистої вигоди для людей, які їх сплачують, а їхнє збільшення може залучити (до сплати В. С.) населення та промисловість, а не витіснити і те й інше [2, с. 245].

Мета та завдання дослідження. З урахуванням вищенаведеного в науковій статі поставлено завдання узагальнити основні підходи до формування місцевого оподаткування в Україні та визначити шляхи вдосконалення цього процесу з метою розширення переліку власних доходів у бюджетах територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Трансформація економіки України до ринкових умов господарювання та реформування системи місцевого оподаткування в Україні у 90-х роках ХХ ст. сприяли запровадженню нових видів місцевих податків і зборів. Їх законодавче закріплення відбулось із прийняттям Декрету Кабінету Міністрів України “Про місцеві податки та збори” від 20 травня 1993 року №56-93 [3], а згодом – віднесено до чинного переліку обов'язкових платежів, сформованих у Законі України “Про систему оподаткування” від 18 лютого 1997 року [4]. Хоча, перш ніж їхня кількість та назви стабілізувались, у вітчизняному законодавстві неодноразово робились спроби їх змінити, що добре видно з табл. 1.

Таблиця 1
Правове регулювання запровадження місцевих податків і зборів в Україні

Види податків і зборів	Підстава для запровадження	Підстава для скасування	Чинність (+) на 01.01.09 р.
Готельний збір	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.	ЗУ №641-IV від 20.03.03р. ЗУ №1271-IV від 18.11.03р.	
Збір за припаркування автотранспорту	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Ринковий збір	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір за видачу ордера на квартиру	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір з власників собак	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Курортний збір	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір за участь у бігах на іподромі	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір за виграш на бігах на іподромі	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі та іподромі	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Податок з реклами	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97р.		+
Збір за право використання місцевої символіки	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір за право проведення кіно-і телезйомок	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+

Збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Комунальний податок	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Збір за проїзд територією прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.	ЗУ №703-IV від 03.04.03р.	
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі	ДКМУ № 56-93 від 20.05.93 р. ЗУ №77/97-ВР від 18.02.97 р.		+
Податок з продажу імпортованих товарів	ЗУ №3293XII від 17.06.93 р.	ЗУ №3904-XII від 02.02.94р.	
Збір за право використання суб'єктами підприємницької діяльності приміщень, пов'язаних з їх діяльністю, що знаходяться у центральній частині населеного пункту та у будинках, що є пам'ятками історії та культури	ЗУ №1065-XIV від 17.09.99р.	ЗУ №1661-III від 20.04.00р.	
Експертизний збір	ЗУ №1805-III від 08.06.00 р.	ЗУ №2515-III від 07.06.01р.	
Збір за здійснення зарубіжного туризму	УПУ №565/99 від 25.05.99 р. (не набрав чинність)		
Збори за надання земельних ділянок для будівництва об'єктів виробничого і невиробничого призначення, індивідуального житла та гаражів у населених пунктах	УПУ №565/99 від 25.05.99р. (не набрав чинність)		

Примітки: 1. ЗУ – Закон України. 2.УПУ – Указ Президента України. 3. ДКМУ – Декрет Кабінету Міністрів України.

Звісно, що однозначного відношення до таких намагань, мабуть, не має і сьогодні, оскільки, з одного боку, відсутність цих платежів стримує зростання податкового навантаження, але з іншого – не дозволяє органам місцевого самоврядування збільшувати джерела власних доходів місцевих бюджетів. Ці дві протилежні за змістом точки зору, напевне, мати-

муть місце в подібних випадках і в подальшому, оскільки, – як писав А. Маршалл, – до того часу, доки людина зберігає право голосувати з питань встановлення податків і їх витрачання, було б неправомірно дозволяти їй повністю ухилитись від тиску таких платежів [5, с. 260].

Тут можна зробити припущення, що саме це й стало причиною відхилення Верховною Радою України Указу Президента України №565/99 від 25.05.99р., яким передбачалось запровадження збору за надання земельних ділянок для будівництва об'єктів виробничого та невиробничого призначення, індивідуального житла та гаражів у населених пунктах. Його обчислення передбачалось здійснювати з кожних 100 квадратних метрів за ставками від 1 до 40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 17 грн. до 680 грн.), залежно від місцезнаходження земельної ділянки та її призначення. Вважаємо, що такий платіж міг би бути більш ефективним, беручи до уваги особливості функціонування земельних відносин в Україні, ніж окремі збори, які нині запроваджені на території органів місцевого самоврядування.

Поряд з цим звертає на себе увагу й намагання законодавця розв'язати проблему формування місцевих бюджетів за рахунок туристичної діяльності. Тут ідеться про чинний курортний збір, і, ті два, зокрема, екскурсійно-туристичний, і збір за здійснення зарубіжного туризму, перший з яких був запроваджений, і згодом скасований відповідними законами, а інший, через не набрання чинності Указу Президента України №565/99 від 25.05.99р., так і не був уведений. Безумовно, що для окремих територій, на яких ця діяльність розвинута належним чином, такі збори стали б додатковим джерелом власних доходів, а в разі набрання чинності вказаного указу або видання відповідного закону, значно збільшувалися б надходження й в інших бюджетах територіальних громад, як зазначено вище, унаслідок запровадження збору за надання земельних ділянок для будівництва об'єктів виробничого та невиробничого призначення, індивідуального житла та гаражів у населених пунктах.

Однак, як показує практика, подальше формування власних доходів місцевих бюджетів і надалі здійснюється відповідно до Декрету № 56-93 від 20.05.93р. І це при тому, що з часу його прийняття відбулись суттєві зміни в податковому законодавстві, а під час їх справляння виявились проблемні питання, які стосувались, у першу чергу, величини податкових надходжень. Та й саме відношення науковців і спеціалістів у галузі оподаткування до окремих місцевих податків і зборів неоднозначне, враховуючи їхнє низьке фіскальне значення й ефективність для місцевих бюджетів. Причиною цього, як правило, – відсутність в окремих регіонах платників, бази оподаткування, що й впливає на широту їхнього застосування, а запровадження окремих із них характеризується лише збільшенням витрат на адміністрування. Саме з цих причин відомий вітчизняний економіст у галузі місцевих фінансів професор О. П. Кириленко невідпад-

ково пропонує вилучити з чинного переліку шість місцевих зборів (збір за видачу ордера на квартиру, збір із власників собак, три місцеві збори, пов'язаних із перегонами на іподромі, збір за право проведення кіно-і телезйомок) [6, с. 121], затрати з яких, на її думку, перевищують надходження. Хоча зі зміною їхньої кількості необхідно враховувати те, що скасування чинні податки та збори набагато легше, ніж запровадити нові.

Вважаємо, що з пропонованого науковцем списку перший із них не вимагає великих витрат, оскільки стягується на зразок державного мита, зокрема під час видачі документа на проживання вповноваженими органами. Тож, якщо ми не відмовляємось від загальнодержавного платежу, тобто державного мита, то не має підстав скасовувати збір за видачу ордера на квартиру. Причина незначного його надходження, на наш погляд, полягає не у великих затратах на його адміністрування, а у відсутності об'єктів оподаткування та наявності найбільш розповсюдженої форми придбання помешкань нашими громадянами на вторинному ринку. Адже основним документом, який дає підстави житлово-експлуатаційній конторі переоформити особовий рахунок власнику квартири, є договір купівлі-продажу. І лише у випадку, коли така оселя отримана вперше, її власнику (квартиронаймачу) випишується ордер, що й дає підстави утримувати з нього збір. Тому, відсутність достатніх пропозицій на первинному ринку житла, особливо на територіях невеликих міст і селищ, – основна причина ненадходження цього збору до місцевих бюджетів територіальних громад.

Стосовно платежів, які справляються на іподромах, нехай і на обмеженій території органів місцевого самоврядування (на нашу думку, це і є основною причиною їх незначного надходження), але, враховуючи регулювальний вплив на поведінку платників, їхній азарт і т. п., їх також було б доцільно зберегти. Безумовно, вони не будуть застосовуватись на всіх територіях, але для місцевих бюджетів великих міст це й надалі залишатиметься актуальним питанням.

Особливістю місцевих податків і зборів є те, що вони запроваджуються рішеннями органів місцевого самоврядування відповідно до вищезазначених законодавчих актів і в межах установлених граничних розмірів ставок, передбачених у наведеному декреті. Звісно, що така автономність, яка надається місцевим органам влади стосовно встановлення платежів, надання пільг і т. п., вимагає нових підходів до організації податкового процесу та професійної підготовки працівників органів місцевого самоврядування.

Останнє особливо характерно виявило цей недолік у роботі сільських та селищних рад, які, через відсутність фахівців у галузі фінансів та фінансового права, не завжди адекватно застосовували ці положення законодавства на практиці. По суті, кожна сільська рада могла встановлювати різні строки сплати місцевих податків і зборів, передбачати неоднакові ставки, що, безумовно, здійснювалось у межах законодавства, але створювало додаткові, до того ж, не завжди виправдані витрати як для платників податків, так і для

податкової служби. Звідси виникала необхідність певної уніфікації локальних нормативних актів стосовно справляння місцевих податків і зборів на територіях відповідних органів місцевого самоврядування.

Зауважимо, що в окремих районах, в яких проводився аналіз, цій роботі сприяла співпраця органів місцевого самоврядування з управлінням фінансів, державною податковою інспекцією, які, маючи досвідчених фахівців, розробили уніфіковані положення про місцеві податки та збори, форми податкової звітності, які й були затвержені відповідними рішеннями сільських і селищних рад. Такий підхід до організації податкового процесу, по суті, усував проблему невизначеності в сплаті місцевих податків і зборів.

Причому, згодом відповідно до п. п. 4.4.2 пункту 4.4 статті 4 Закону України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21 грудня 2000 року № 2181-III [7] така робота була проведена на рівні Державної податкової адміністрації України, яка окремими наказами затвердила уніфіковані форми податкової звітності з місцевих податків і зборів. Законодавчому врегулюванню цього процесу сприяло й те, що законодавець у законах про Державний бюджет на відповідний рік передбачив щомісячні податкові (звітні) періоди для місцевих податків і зборів. Їх прийняття привело до скасування строків сплати, передбачених у рішеннях місцевих рад і, натомість, сприяло встановленню єдиних звітних податкових періодів, чинних як для загальнодержавних, так і місцевих податків і зборів.

З одного боку, такий крок значно спрощував податковий процес і сприяв зручності в поданні податкової звітності та сплаті місцевих податків і зборів, а з іншого – вказував на те, що органи місцевого самоврядування ще недостатньо готові до налагодження податкової роботи на своїх територіях. І це за умови, що такі податки та збори в Україні вже визначені законодавчо з посиланням на об’єкт оподаткування, граничну ставку податку тощо. Тобто, маючи чинний законодавчий акт, органам місцевого самоврядування залишалось лише розробити окремі положення та розширити в них зміст того чи іншого податку або збору, зазначивши особливості їх обчислення та сплати для платників, що здійснюють свою діяльність на їхній території.

Усе це зайвий раз підтверджує, що в теперішній час запровадження місцевих податків і зборів, беручи до уваги світовий досвід, має й надалі залишатись прерогативою Верховної Ради України, яка повинна законодавчо встановлювати місцеві податки і збори, характерні для регіонів. Звісно, що така робота має здійснюватись в Україні за декількома напрямками, по-перше, відповідно до чинного порядку, за якого законодавчим органом країни встановлюється чіткий перелік місцевих податків і зборів, а органи місцевого самоврядування лише у встановлених межах запроваджують їх на своїй території, і, по-друге, з урахуванням практики інших країн до загальнодержавних податків і зборів можуть передбачатись до-

даткові ставки оподаткування, за якими вони зараховуються до місцевих бюджетів, і, по-третє, територіальним громадам надається можливість самостійно встановлювати власні місцеві податки.

Не важко передбачити, що другий напрямок в організації справляння місцевих податків і зборів, беручи до уваги низьку їхню фіскальну роль в Україні, був би більш ефективним для бюджетів органів місцевого самоврядування. Адже за подібного порядку зрівнювалися б можливості одержання коштів як для державного, так і місцевих бюджетів, оскільки все залежало б лише від величини встановленої ставки оподаткування та податкової культури суб'єктів податкового процесу. Та й з точки зору податкового контролю така узгодженість була би більш прийнятною, оскільки зменшувалася б кількість податкової звітності, відпала б необхідність контролювати чинні нині місцеві податки і збори.

Проте, навіть за умови досягнення пропонованої впорядкованості недоцільно недооцінювати роль органів місцевого самоврядування у встановленні власних місцевих податків і зборів. Ідеться про ту автономність, за якої останнім можуть делегуватись повноваження стосовно самостійного встановлення місцевих податків і зборів на їх території, залежно від наявності платників податків та об'єктів оподаткування, на чому, до речі, наполягають деякі дослідники [8, с. 41; 9, с. 92]. Безумовно, що у цьому разі в сільських і селищних радах така робота повинна здійснюватись кваліфікованими фахівцями, які були б достатньо підготовленими в питаннях фінансів і фінансового права. Тому цей напрямок хоч і має свої переваги, але в Україні, через зазначені причини, його можливо буде реалізувати лише в майбутній перспективі.

Поряд з цим, на нашу думку, існують певні ризики для платників податків, що можливі в разі непрофесійного підходу до самостійного запровадження власних місцевих податків і зборів органами місцевого самоврядування за якого домінуватиме бажання депутатів сільських і селищних рад наповнити бюджет фінансовими ресурсами за принципом: “бюджет перш за все”. Звісно, що все це, може призвести до введення цілого ряду податків і зборів. Ідеться не про їхню кількість (хоча цього також недоцільно відкидати), а величину, яка в сукупності з загальнодержавними податками та зборами стане непомірною для окремих платників, що здійснюватимуть свою діяльність на відповідній території.

Тут недоцільно забувати й про інші негативні наслідки від непрофесійного запровадження місцевого оподаткування. Мається на увазі нерівномірність охоплення платників через можливе введення податку однією сільською радою та його відсутність на інших територіях. Зауважимо, що від цього якраз і застерігав у свій час А. Маршалл, який, з цього приводу писав: “... коли місцевий податок не розповсюджується у країні на більшу частину земель, на яких можна вирощувати високоякісний хміль, такий платіж змусить вирощувати його за межами своєї дії, внаслідок чого

постраждають місцеві фермери, які стануть одержувати від цієї культури малий дохід, а споживач вимушений буде платити значно більшу ціну за неї" [10, с. 130-131].

Тому запровадження місцевих податків і зборів належить до найважливіших проблем, які необхідно розглядати комплексно разом із загальнодержавними платежами країни. Адже, з одного боку, залишивши недостатню фіскальну податкову базу для органів місцевого самоврядування, розпорядникам коштів Державного бюджету України потрібно відразу на цю незабезпеченість місцевих бюджетів збільшувати дотації або відрахування від загальнодержавних податків і зборів, а з іншого, – давши першим право самостійно встановлювати власні місцеві податки і збори, можна очікувати негативного впливу на платників податків, через відсутність фахових знань у цій справі.

Відтак, вважаємо, що в Україні має здійснюватись еволюційний підхід до встановлення місцевих податків і зборів органами місцевого самоврядування, бо кожний з наведених механізмів має притаманні йому переваги, але й не позбавлений недоліків, які, внаслідок особливостей розвитку адміністративних одиниць, сільських територій, адміністрування платежів і т. п., можуть виникнути в майбутньому. Причому, у цій справі повинен використовуватись не лише світовий досвід, на якому небезпідставно акцентують свою увагу окремі дослідники, але й поряд з ним набута в минулому вітчизняна практика.

З цією метою доцільно зауважити, що в органів місцевого самоврядування нашої держави, зокрема в сільських радах, ще до набрання чинності Декрету № 56-93 від 20.05.93р. вже були набуті певні знання в установленні місцевих платежів. Ідеться про самооподаткування, яке регулювалось чинним нині Указом Президії Верховної Ради СРСР "Про самооподаткування сільського населення" від 15.06.1984р. №7132-Х [11]. Напевне тому окремі сільські ради достатньо успішно застосовували цей механізм для залучення фінансових ресурсів й після запровадження місцевих податків і зборів, передбачених зазначеним декретом. Хоча чинне законодавство, зокрема й Закон №77/97-ВР від 18.02.97р., не передбачає подібного виду податку на території нашої держави. Тому, через важливість досліджуваного питання, зупинимось на цьому платежу дещо більше.

Особливість вітчизняного самооподаткування полягала в цільовому залученні додаткових коштів на здійснення заходів по благоустрою і соціально-культурному розвитку населених пунктів; прийнятті його більшістю громадян на загальних зборах села; затвердженні по кожному селянському обійстю податкових ставок у межах граничних їх розмірів, які не повинні були перевищувати для господарств колгоспників, а також робітників, службовців, пенсіонерів та інвалідів, що проживали у сільській місцевості, двох карбованців, і для інших господарств – чотирьох карбованців на рік на одне господарство; установленні сільською Радою строків

сплати платежу, але не пізніше першого липня; вирішенні питання стосовно повного або часткового звільнення, у виняткових випадках, окремих господарств від такого зобов'язання і т. п. Цілком очевидно, що за такого механізму якнайкраще простежувалось оподаткування селянських дворів, характерне ще для подвірного податку (1679 р.) царської Росії та властиве розкладковому методу, за якого, – на думку А. О. Ісаєва, – по-перше, внаслідок децентралізації фінансового управління, в розрахунок можливо взяти навіть найдрібніші індивідуальні особливості окремих господарств, які не можуть бути враховані законами, і, по-друге, держава може розраховувати на одержання певної суми податків, на відміну від окладного методу, за якого можуть спостерігатись значні коливання в надходженнях платежів [12, с. 606].

Такий підхід відомого фінансиста спонукає визнати, що розкладковий метод може успішно застосовуватись і в місцевому оподаткуванні в теперішній час, хоча в окремих вітчизняних виданнях така форма стягнення податків вважається притаманною лише для раннього розвитку оподаткування [13, с. 24]. Останнє набуває особливого значення, якщо врахувати результати досліджень сучасних вітчизняних науковців, які, серед недоліків у місцевому оподаткуванні, називають і відсутність можливості самостійно встановлювати власні місцеві податки і збори органами місцевого самоврядування.

Тому, серед чинників, які сприяють розв'язанню означеної вище проблеми, виняткове місце має належати самооподаткуванню, яке, на нашу думку, доцільно зберегти і в майбутньому. Вважаємо, що за його функціонування в системі місцевого оподаткування вдасться збільшити власні доходи сільських Рад, що важливо для тих громад, які мають недостатню податкову базу на своїй території, кількісно обмежені малою чисельністю платників податків і відсутністю можливості введення місцевих податків і зборів із законодавчо встановленого переліку, а відтак і досить залежні від розпорядників коштів Державного бюджету України через незабезпеченість у достатній мірі фінансовими ресурсами. Невипадково саме це дає підстави окремим вітчизняним економістам [14, с. 66] виділяти в Україні два види територій: “багаті” (з високими податковими доходами) та “бідні” (мають низькі податкові доходи). Хоча, на нашу думку, такий поділ можна вважати суто умовним, оскільки він потребує, як мінімум, по-перше, обґрунтування самої величини рівня “бідності території”, і, по-друге, між “бідними” і “багатими” територіями може бути простір, який не відповідатиме ні першому, ні другому визначенню. Проте останнє не має суттєвого значення для нашого дослідження, а лише підтверджує необхідність збільшення власних доходів у наведених регіонах.

Іншою вагомою перевагою, за використання механізму самооподаткування, слід вважати і підвищення податкової культури в працівників сільських Рад, які, з встановленням платежу на території громади, одночасно

набуватимуть практичних навичок стосовно запровадження власних місцевих податків і зборів у перспективі. Останнє якраз і відповідатиме світовій практиці, на чому, до речі, і наголошують деякі вітчизняні науковці, як зазначено вище.

Не менш важливою перевагою цього виду платежу є й те, що кошти від його надходження сільські Ради зможуть реально спрямовувати на цільові потреби сільського населення, що лише сприятиме принципу прозорості формування та витрачання бюджетних коштів. За такого механізму можливо буде частково зменшити та перерозподілити дотації місцевим бюджетам, сповільнивши залежність останніх від Державного бюджету України тощо. З іншого боку, можна однозначно погодитись із тим, що вищезазначена практика місцевого оподаткування не була остаточно відкинута і знайшла своє продовження у теперішній час.

Висновки. Отже, не зважаючи на тривалий період існування місцевого оподаткування, в Україні до цього часу відсутній ефективний механізм запровадження місцевих податків і зборів. При цьому до уваги не взято набутий у колишньому Радянському Союзі досвід функціонування самооподаткування сільського населення та закордонна практика встановлення надбавок до загальнодержавних платежів, що сприяло б збільшенню частки власних доходів у структурі податкових надходжень і в цілому в загальному обсязі фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Відтак справляння двох місцевих податків і дванадцяти місцевих зборів в Україні й надалі здійснюється за переліком установленим центральним органом законодавчої влади та відповідно до рішень органів місцевого самоврядування. Причому, відповідно до Закону №77/97-ВР від 18.02.97р., для окремих платежів (комунального податку, збору за припаркування автотранспорту, ринкового збору, збору за видачу ордера на квартиру, збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг) встановлено обов'язкове їх уведення сільськими, селищними та міськими радами на своїх територіях, але за наявності об'єктів оподаткування або умов, з якими пов'язане запровадження цих податків і зборів. Стосовно інших місцевих податків і зборів, які визначені зазначеними законодавчими актами, то вони можуть запроваджуватись на власний розсуд органів місцевого самоврядування, звісно, що за наявності об'єктів оподаткування та платників податків.

Література:

1. Милль Дж. Ст. Основы политической экономии: в 3 т. / Дж. Ст. Милль; [пер. с англ.]; общ. ред. чл.-кор. АН СССР А. Г. Милейковского. – М.: Прогресс, 1981. – Т. 3. – 1981. – С. 236.
2. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3 т. / А. Маршалл; [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1993. – Т. 3. – 1993. – С. 245.
3. Про місцеві податки та збори: Декрет Кабінету Міністрів України від

20.05.1993 р. // Відомості Верховної Ради України.. – 1994. – № 87. – Ст. 180.

4. Про внесення змін і доповнень до Закону Української РСР “Про систему оподаткування”: Закон України від 2 лют. 1994 р. № 3046/1994 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 21. – Ст. 130.

5. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3 т. / А. Маршалл; [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1993. – Т. 3. – 1993. – С. 260.

6. Кириленко О. П. Класичні засади оподаткування у вітчизняній системі / О. П. Кириленко // Фінанси України. – 1999. – № 11. – С. 121.

7. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами: Закон України від 21 грудня 2000 року № 2181-III // Вісник податкової служби України. – 2002. – № 25-26. – С.5-35.

8. Огонь Ц. Фінансова політика і податки в умовах формування ринкових відносин / Ц. Огонь // Економіка України. – 1995. – № 5. – С. 41.

9. Мальцев О. М. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів / О. М. Мальцев, М. В. Фадєєва // Стан і проблеми оподаткування в умовах ринкової економіки: матеріали VII-ї Міжнар. наук.-пр. конф. – Донецьк: ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського, 2007. – С. 92.

10. Маршалл А. Принципы экономической науки: в 3 т. / А. Маршалл; [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1993. – Т. 2. – 1993. – С. 130-131.

11. Про самооподаткування сільського населення: Указ Президії Верховної Ради СРСР від 15.06.1984р. №7132-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Указу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=6853-10>.

12. Исаев А. А. Очерк теории и политики налогов / А. А. Исаев // Финансы и налоги: очерки теории и политики: в 4 т. – М.: “Статут” (в серии “Золотые страницы финансового права России”), 2004. – Т. 4 – 2004. – С. 606.

13. Крисоватий А. І. Податкова система: навч. посіб. / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – С. 24.

14. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування України / В. І. Кравченко. – К.: Видавничий дім КМ “Academia”, 2001. – С. 66.